Szülői felelősség – gyermek feletti felügyelet, kapcsolattartási jog

Magyarország

1 Mit jelent a gyakorlatban a jogi értelemben vett szülői felelősség fogalma? Melyek a szülői felelősséggel rendelkező személy jogai és kötelességei?

A szülői felelősség (szülői felügyelet) a gyakorlatban a kiskorú gyermek nevének meghatározását, a gyermek gondozását, nevelését, tartózkodási helyének meghatározását, vagyona kezelését, törvényes képviseletének jogát és kötelességét, valamint a gyámnevezést és a gyámságból való kizárás jogát tartalmazza.

2 Általában ki gyakorolja a gyermek felett a szülői felelősséget?

A szülői felügyeletet a szülők – megállapodásuk, vagy a gyámhatóság vagy a bíróság eltérő rendelkezése hiányában – közösen gyakorolják, ha együtt élnek, és akkor is, ha már nem élnek együtt.

3 Ha a szülők nem tudják vagy nem akarják gyakorolni a szülői felelősséget gyermekeik felett, kinevezhető-e helyettük egy másik személy?

Magyarországon a gyámság az a jogintézmény, amely szülői felügyeletet gyakorló szülő hiányában a kiskorúak gondviselését, képviseletét, vagyonának kezelését a gyámhatóság által kirendelt gyám személyén keresztül biztosítja. A gyámrendelés szükségességét bárki bejelentheti a gyámhatóságnál. A kiskorú gyermek közeli hozzátartozója, és az, akinek a gondozásában a gyermek él, továbbá a bíróság vagy más hatóság köteles értesíteni a gyámhatóságot a gyámrendelés szükségességéről.

4 Ha a szülők elválnak vagy különválnak, hogyan születik döntés a szülői felelősség további gyakorlásáról?

A szülői felügyeletet a szülők – megállapodásuk vagy a gyámhatóság vagy a bíróság eltérő rendelkezése hiányában – közösen gyakorolják akkor is, ha már nem élnek együtt. A külön élő szülők megállapodhatnak egymás között a szülői felügyeleti jogok és kötelezettségek megosztásában, de biztosítaniuk kell a gyermekük kiegyensúlyozott életvitelét (azaz pl. nem lehet a gyermek váltott elhelyezését alkalmazni, ha túl távol élnek egymástól a szülők, és ez megterhelő lenne a gyermek számára). A szülők egyezségét a bíróság hagyja jóvá. Amennyiben a szülők nem tudnak megegyezni a szülői felügyeleti jogok és kötelezettségek kérdésében, a bíróság dönt arról, hogy melyik szülő gyakorolja a szülői felügyeletet. A bíróság a döntés során azt mérlegeli, hogy a gyermek testi, szellemi, és erkölcsi fejlődése miként biztosítható a legkedvezőbben.

5 Ha a szülők megállapodást kötnek a szülői felelősség tárgyában, milyen alaki szabályokat kell betartani ahhoz, hogy megállapodásuk jogilag kötelező erejű legyen?

A bírósághoz írásban benyújtott, a házasságnak a házastársak egyező akaratnyilvánításán alapuló felbontása esetén, az erre irányuló keresetlevél tartalmazza többek között a szülőknek a szülői felügyelet kérdésében történő megállapodását. Ezt a bíróság a házassági bontóperben jogerős végzéssel hagyja jóvá, e nélkül a közös megegyezésen alapuló felbontásra nincs lehetőség.

A házasság felbontása esetén a bíróságnak a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése felől - szükség esetén - erre irányuló kereseti kérelem hiányában is határoznia kell. Az elsőfokú bíróságnak fellebbezéssel meg nem támadott ítélete csak a fellebbezési határidő utolsó napjától számított tizenötödik nap elteltével emelkedik jogerőre.

6 Ha a szülők nem tudnak megállapodásra jutni a szülői felelősség kérdésében, milyen egyéb, bíróságon kívüli alternatív megoldások vannak a konfliktus rendezésére?

A házastársak a házassági bontóper megindítása előtt vagy a bontóper alatt - saját elhatározásukból vagy a bíróság kezdeményezésére - kapcsolatuk, illetve a házasság felbontásával összefüggő vitás kérdések, mint például a szülői felügyelet kérdése - megegyezésen alapuló rendezése érdekében közvetítői eljárást vehetnek igénybe. A közvetítői eljárás eredményeként létrejött megállapodásukat perbeli egyezségbe foglalhatják, melyről a bíróság dönt.

A bíróság, a szülői felügyelet megfelelő gyakorlása és az ehhez szükséges együttműködésük biztosítása érdekében, illetve a gyámhatóság, a gyámhatósági eljárás során kérelemre, vagy hivatalból, a hatáskörébe tartozó ügyekben kötelezően elrendelheti, hogy a szülők közvetítői eljárást vegyenek igénybe a szülői felügyeletet gyakorló szülő és a gyermekétől különélő szülő közötti megfelelő együttműködés kialakítása, illetve a különélő szülő jogainak biztosítása érdekében.

7 Ha a szülők bírósághoz fordulnak, mely kérdésekben hozhat döntést a bíró a gyermekkel kapcsolatban?

A bíróság vita esetén, mindkét szülő, valamint indokolt esetben a gyermek meghallgatásával, dönt arról, hogy melyik szülő gyakorolja a szülői felügyeletet. Dönthet úgy, hogy az egyik szülőnek biztosítja a szülői felügyelet teljes körű gyakorlását, illetve úgy is, hogy bizonyos felügyeleti jogokat és kötelezettségeket az egyik, míg másokat a másik szülő gyakorolja. A bíróság a gyermekétől külön élő szülőt feljogosíthatja a gyermek gondozásával, nevelésével összefüggő egyes feladatok ellátására, és kivételesen a vagyonkezelés és a gyermek vagyoni ügyeiben a törvényes képviselet teljes körű vagy részleges gyakorlására. Ha a gyermek érdekei megkívánják, a gyermek sorsát érintő valamely lényeges kérdésben való döntés jogát a bíróság korlátozhatja vagy megvonhatja. A bíróság azonban közös szülői felügyeletet nem rendelhet el, az csak a szülők egyetértése nyomán jöhet létre, amelyet a bíróság jóváhagyhat.

8 Ha a bíróság a szülői felügyeletet csak az egyik szülőnek ítéli meg, az egyben azt is jelenti, hogy a jogot gyakorló szülő a másik szülő előzetes megkérdezése nélkül dönthet a gyermeket érintő minden kérdésben?

Nem. Ha a bíróság a szülői felügyelet gyakorlására az egyik szülőt jogosítja fel, a gyermekétől külön élő szülő a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben továbbra is gyakorolhatja a szülői felügyeleti jogokat. Ilyen lényeges kérdésnek tekintendő a kiskorú gyermek nevének meghatározása és megváltoztatása, a szülőjével azonos lakóhelyén kívüli tartózkodási helyének, huzamos időtartamú vagy letelepedés céljából történő külföldi tartózkodási helyének kijelölése, állampolgárságának megváltoztatása és iskolájának, életpályájának megválasztása.

9 Mit jelent a gyakorlatban, ha a bíróság úgy dönt, hogy a két szülő közösen gyakorolja a szülői felügyeletet?

A bíróság közös szülői felügyeletet nem rendelhet el, csupán jóváhagyhatja a szülők ez irányú egyezségét a házassági perben – a gyermek érdekeit mérlegelve. E jóváhagyás feltétele az, hogy a különélő szülőknek biztosítaniuk kell a gyermek kiegyensúlyozott életvitelét a közös szülői felügyelet gyakorlása során. Ha ezt a bíróság nem látja megvalósíthatónak, akkor megtagadhatja az egyezség jóváhagyását. Mindemellett, azonnali intézkedést igénylő helyzetekben az egyik szülő, a másik szülő késedelem nélküli értesítése mellett, önállóan is dönthet (pl. sürgős egészségügyi beavatkozásról).

10 Ha valaki szülői felelősséggel kapcsolatos kérelmet kíván benyújtani, melyik bírósághoz vagy hatósághoz kell fordulnia? Milyen alaki szabályokat kell betartani, és milyen iratokat kell csatolni a kérelemhez?

A szülői felügyelettel kapcsolatban mind a gyámhatósághoz, mind pedig a bírósághoz lehet fordulni, attól függően, hogy közös szülői felügyelet gyakorlásával kapcsolatban van-e vita a szülők között, vagy a szülői felügyelet bírósági rendezéséről van-e szó.

A pert annál a bíróságnál kell megindítani, ahol az alperes lakóhelye van (ennek hiányában az alperes tartózkodási helye), vagy ahol a házastársak utolsó közös lakóhelye volt.
A pert az illetékes bíróságnál keresetlevéllel kell megindítani. Az eljárás megindítását és a keresetlevél tartalmát illetően kérjük, tekintse meg a Hogyan kell eljárni témát is. A szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben az általánosan megjelölendő információkon túl a házasság megkötésére és a házasságból származott, életben levő gyermekek születésére vonatkozó adatokat is meg kell jelölni, illetve csatolni kell hozzá a gyermek születési anyakönyvi kivonatát.

11 Milyen eljárás érvényes ezen esetekre? Van-e sürgősségi eljárás?

Bírósági eljárás szülői felügyelet gyakorlásának rendezése és a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránti perben:
Ha a különélő szülők között nincs megállapodás, a bíróság dönt kérelemre vagy hivatalból arról, hogy melyik szülő gyakorolja a szülői felügyeletet. A bíróság a döntés során a gyermek érdekeit veszi figyelembe, és azt mérlegeli, hogy a gyermek testi, szellemi és erkölcsi fejlődése miként biztosítható a legkedvezőbben.
A szülői felügyelet gyakorlásának rendezése, a felügyelet, az egyes felügyeleti jogok gyakorlásának megváltozatása, a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése és az elhelyezés megváltoztatása iránt a szülő és a gyámhatóság indíthat pert. A pert a szülőnek a másik szülő ellen, a gyámhatóságnak mindkét szülő ellen kell megindítania. A harmadik személynél történő elhelyezés megváltoztatása iránti pert az ellen a személy ellen kell megindítani, akinél a gyermeket elhelyezték.
A bíróságnak az eljárása során mindkét szülőt, és indokolt esetben, vagy ha azt a gyermek maga kéri, a gyermeket is meg kell hallgatnia. Ha a gyermek a 14. életévét betöltötte, szülői felügyeletére és elhelyezésére vonatkozó döntést csak az egyetértésével hozhat a bíróság, kivéve ha a gyermek választása a fejlődését veszélyezteti.
A bíróság kötelezheti a szülőket, hogy a szülői felügyelet megfelelő gyakorlása és az ehhez szükséges együttműködésük biztosítása érdekében közvetítői eljárást vegyenek igénybe.
Gyámhatósági eljárás közös szülői felügyelet gyakorlásával összefüggő vitában:
Ha az együtt élő vagy különélő szülők a szülői felügyelet közös gyakorlása körébe tartozó kérdésekben nem tudnak megegyezésre jutni, a gyámhivatal döntését a lelkiismereti és vallásszabadság körébe tartozó kérdés kivételével bármelyik szülő kérheti.
Ha a szülői felügyelet közös gyakorlására jogosult különélő szülők megállapodnak abban, hogy a szülői felügyelettel kapcsolatos jogokat és kötelezettségeket egymás között megosztják, vagy a jövőre nézve a szülői felügyeletet egyikőjük gyakorolja, a gyámhivatal e megállapodásukat - kérésükre - jegyzőkönyvben rögzíti. A jegyzőkönyvben rögzíteni kell azt a tényt is, hogy a gyermek - megállapodásuk alapján - melyik szülő gondozásában nevelkedik, valamint, hogy a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben a szülői felügyeleti jogot közösen gyakorolják, feltéve, hogy a bíróság nem rendelkezett ettől eltérően.
A szülőket tájékoztatni kell arról, hogy ezt a megállapodásukat módosíthatják, valamint ezen megállapodásuk nem azonos hatályú a bíróságnak a házassági vagy a szülői felügyelet rendezése iránti perben hozott határozatával.
A bíróság a házassági perben hivatalból is határoz ideiglenesen a kiskorú gyermek tartása és tartózkodási helyének valamelyik szülőnél vagy harmadik személynél történő kijelölése, a szülői felügyeleti jogok bővítése vagy korlátozása, illetve a szülő és gyermek közötti kapcsolattartás kérdésében.

12 Igényelhető-e jogsegély az eljárás költségeinek fedezésére?

E kérdésben tekintse meg a Hogyan kell eljárni témát is.
A szülői felügyelet megszüntetése vagy visszaállítása iránti perekben, valamint a gyermek elhelyezésével és átadásával, valamint a kapcsolattartással összefüggő perekben a feleket jövedelmi és vagyoni viszonyaikra tekintet nélkül *tárgyi költségfeljegyzési jog* illeti meg. A tárgyi költségfeljegyzési jog azt jelenti, hogy az illetéket, és az eljárás során felmerülő egyéb költségeket az állam előlegezi a felek helyett, azonban a pervesztes félnek az eljárás végén az államnak meg kell fizetnie ezeket a megelőlegezett költségeket.

13 Lehet-e fellebbezni a szülői felelősséggel kapcsolatban hozott döntés ellen?

Igen, a szülői felügyelettel kapcsolatos perekben fellebbezésnek az általános szabályok szerint van helye. Fellebbezéssel élhet a szülő, és a gyermek is. A fellebbezés határideje a határozat közlésétől számított tizenöt nap.

14 Bizonyos esetekben előfordulhat, hogy bírósághoz kell fordulni a szülői felelősséggel kapcsolatos döntés végrehajtása érdekében. Milyen bírósághoz kell fordulni és milyen eljárás követendő ilyen esetekben?

A szülői felelősséggel kapcsolatos döntés végrehajtása érdekében a végrehajtási lapot az *első fokon eljárt bíróság*, illetve - a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve a 1347/2003/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, a Tanács 2201/2003/EK rendeletének (a továbbiakban: 2201/2003/EK tanácsi rendelet) 42. cikke szerint kiállított igazolással ellátott külföldi határozat (bírósági egyezség) alapján - *a kötelezett, vagy a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti törvényszék székhelyén működő járásbíróság*, Budapesten a *Budai Központi Kerületi Bíróság* állítja ki.
A gyermek átadására és elhelyezésére vonatkozó bírósági határozat (a bíróság által jóváhagyott egyezség) végrehajtása során a bíróság a végrehajtható okiratban - megfelelő határidő tűzésével - felhívja a kötelezettet az önkéntes teljesítésre és az önkéntes teljesítés elmaradása esetére elrendeli a gyermek rendőrség közreműködésével történő átadását.
A gyermeket a végrehajtást kérőnek, távollétében a gyámhatóság által jóváhagyott meghatalmazottjának, vagy a gyámhatóságnak kell átadni. A kötelezett a gyermek átadásakor köteles tájékoztatást adni az átvevő személynek a gyermek egészségi állapotáról, és egyéb olyan körülmény fennállásáról, amelynek nem ismerete a gyermek életét, testi épségét veszélyeztetheti.

15 Mit kell tennem az egy másik tagállamban kibocsátott, szülői felelősségről szóló bírósági határozat e tagállamban történő elismerése és végrehajtása érdekében?

Valamely tagállamban a szülői felelősség tárgyában hozott határozatot Magyarországon külön eljárás nélkül elismeri a bíróság. A határozat érdemben semmilyen körülmények között sem vizsgálható felül.
Mindazonáltal, bármely érdekelt fél kezdeményezhet egy, a határozat elismeréséről vagy el nem ismeréséről szóló határozatot az illetékes bíróságnál.
Végrehajtás:
A szülői felelősség gyakorlásáról valamely tagállamban hozott határozat, amely az adott tagállamban végrehajtható, és amelyet kézbesítettek, Magyarországon akkor kerül végrehajtásra, ha bármely érdekelt fél kérelmére Magyarországon végrehajthatóvá nyilvánították.
A határozathozatal helye szerinti tagállam illetékes bírósága vagy hatósága bármely érdekelt fél kérelmére a 2201/2003/EK tanácsi rendelet 42. cikke alapján igazolást bocsát ki.
Az ilyen igazolással ellátott külföldi határozat (bírósági egyezség) alapján a kötelezett, vagy a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti törvényszék székhelyén működő járásbíróság, Budapesten a Budai Központi Kerületi Bíróság végrehajtási lapot állít ki.
A külföldi bíróság határozata akkor hajtható végre, ha a határozat - jellegénél fogva - megfelel az alábbiaknak: a bíróság polgári ügyben hozott marasztaló határozata; a bíróság büntetőügyben hozott határozatának a polgári jogi igénnyel kapcsolatos marasztalást tartalmazó része; vagy a bíróság által jóváhagyott egyezség.

A végrehajtási lap alapján a végrehajtási eljárás már a hazai végrehajtási jogszabályok szerint történik.

16 E tagállamban mely bírósághoz kell fordulnom az egy másik tagállamban kibocsátott, szülői felelősségről szóló bírósági határozat elismerésének megtámadása érdekében? Milyen eljárás alkalmazandó ilyen esetben?

Valamely tagállamban hozott határozatot Magyarországon külön eljárás nélkül elismeri a bíróság. A határozat érdemben semmilyen körülmények között sem vizsgálható felül.

Mindazonáltal, bármely érdekelt fél kezdeményezhet egy, a határozat elismeréséről vagy el nem ismeréséről szóló határozatot az illetékes bíróságnál.

A végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelem tárgyában hozott határozat ellen bármely fél jogorvoslatot nyújthat be.

A jogorvoslatot a peres eljárási szabályoknak megfelelően kell elbírálni.

A végrehajthatóvá nyilvánítás ellen jogorvoslatot a kézbesítésétől számított egy hónapon belül kell benyújtani. Ha az a fél, akivel szemben a végrehajtást kérik, más tagállamban rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel (nem Magyarországon), a jogorvoslati határidő akár a személyes, akár a lakóhelyen történő kézbesítés időpontjától számított két hónap. A határidő a távolságra tekintettel nem hosszabbítható meg.

17 Melyik jogot alkalmazza a bíróság a szülői felelősségről szóló eljárásban, ahol a gyermek vagy a felek nem e tagállamban élnek vagy eltérő állampolgársággal rendelkeznek?

Magyarország részese *a szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos együttműködésről, valamint az ilyen ügyekre irányadó joghatóságról, alkalmazandó jogról, elismerésről és végrehajtásról szóló, Hágában, 1996. október 19-én kelt Egyezménynek*, amely az alkalmazandó jogra vonatkozó szabályokat is tartalmaz, illetve egyes kétoldalú jogsegélyszerződések is tartalmaznak ilyeneket.

A magyar belső jog alapján szülő és gyermek közötti családi jogi jogviszonyokra, így különösen a gyermek névviselésére, elhelyezésére, gondviselésére, törvényes képviseletére és vagyonának kezelésére - a tartási kötelezettséget kivéve - a gyermek személyes joga irányadó. Magyar állampolgár vagy Magyarországon lakó gyermek családi jogállására, illetőleg a közte és szülői között fennálló családi jogi jogviszonyokra - a tartási kötelezettséget ide nem értve - a magyar jogot kell alkalmazni, ha az a gyermekre nézve kedvezőbb.

Ez a webhely az Európa Önökért portál része.
Örömmel vesszük visszajelzését arról, hogy hasznosnak találta-e az oldalon szereplő információkat.

This webpage is part of an EU quality network

Utolsó frissítés: 15/01/2024

Ennek a lapnak a különböző nyelvi változatait az Európai Igazságügyi Hálózat tagállami kapcsolattartói tartják fenn. Az Európai Bizottság szolgálata készíti el a fordításokat a többi nyelvre. Előfordulhat, hogy az eredeti dokumentumon az illetékes tagállami hatóság által végzett változtatásokat a fordítások még nem tükrözik. Sem az Európai Igazságügyi Hálózat, sem a Bizottság nem vállal semmilyen felelősséget, illetve kötelezettséget az e dokumentumban közzétett vagy hivatkozott információk és adatok tekintetében. Az ezen oldalért felelős tagállam szerzői jogi szabályait a Jogi nyilatkozatban tekintheti meg.